

ГОРОДЕЦЬКА

Тетяна Едуардівна
tgorodeczkaya@mail.ru

УДК 336.226.12

АНАЛІЗ СИСТЕМ ПРИБУТКОВОГО
ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

ОСЕНІНА

Юлія Вадимівна
oseninayuliya@gmail.comANALYSIS OF SYSTEMS TAXATION OF
PROFITS IN FOREIGN COUNTRIESк.е.н., доцент, завідувач
кафедри, Харківський
інститут фінансів КНТЕУстудент, Харківський інститут
фінансів КНТЕУ

Ефективно побудована система прибуткового оподаткування підприємств являє собою потужний механізм для стимулювання інвестиційної діяльності та прискорення їх економічного розвитку. У статті проведено аналіз систем оподаткування прибутку підприємств у зарубіжних країнах та запропоновано шляхи реформування податку на прибуток в Україні з метою гармонізації податкового законодавства.

Эффективно построенная система подоходного налогообложения предприятий представляет собой мощный механизм для стимулирования инвестиционной деятельности и ускорения их экономического развития. В статье проведен анализ систем налогообложения прибыли предприятий в зарубежных странах и предложены пути реформирования налога на прибыль в Украине с целью гармонизации налогового законодательства.

Effectively constructed system of income taxation is a powerful mechanism to stimulate investment and accelerate their economic development. The article analyzes the systems of taxation of corporate profits in foreign countries and the ways of reforming the income tax in Ukraine to harmonize tax legislation.

Ключові слова: податкова система, податки, податок на прибуток, податкова реформа, податкове законодавство

Ключевые слова: налоговая система, налоги, налог на прибыль, налоговая реформа, налоговое законодательство

Keywords: the tax system, taxes, income tax, tax reform, tax law

ВСТУП

Важливим інструментом регулювання економіки і головним джерелом наповнення бюджету у розвинутих країнах є податки. В системі оподаткування України велике значення має саме податок на прибуток підприємств, адже він є дуже важливим інструментом податкової політики і дає змогу регулювати та підтримувати економічне зростання країни.

Надходження від податку на прибуток підприємств нерозривно пов'язано із фінансовими результатами господарювання усіх суб'єктів підприємницької діяльності. Однією з найважливіших задач в умовах функціонування економічного середовища є визначення впливу цього податку на діяльність підприємств. Тому покращення та удосконалення механізму оподаткування податком на прибуток підприємств знаходиться серед найважливіших проблем, від швидкого вирішення яких значною мірою залежить подальший розвиток малого та середнього бізнесу в Україні.

Багато економістів у своїх працях торкалися питання вивчення та залучення зарубіжного податкового досвіду в Україну, адже проблема оподаткування податком на прибуток підприємств є об'єктом багатьох наукових дискусій. Серед вітчизняних вчених можна відзначити праці Н. Дороша, які присвя-

чені порівнянню податкової системи України та країн з розвинутою економікою; Л. Тимченко, який вивчав особливості формування податкових систем у країнах Центральної та Східної Європи; І. Чуркіної, яка розглядала особливості податкових систем країн з ринковою економікою та А. Чуприна, який досліджував міжнародний досвід оподаткування доходів фізичних осіб. При цьому, питання можливості адаптації зарубіжного досвіду в сфері оподаткування підприємств потребує подальшого ґрунтовного розгляду.

МЕТА РОБОТИ аналіз досвіду зарубіжних країн у сфері прибуткового оподаткування підприємств та можливість запровадження його у вітчизняну податкову практику.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичні основи дослідження базуються на законодавчих і нормативних актах України з питань оподаткування прибутку підприємств. У процесі написання роботи було використано розробки авторів у сфері сучасної теорії прибуткового оподаткування, статті з періодичних видань, праці вітчизняних і закордонних вчених та економістів стосовно побудови систем прибуткового оподаткування підприємств.

Дослідження базується на використанні методів узагальнення інформації, методу групування, методу

логічного узагальнення, таблично-графічних методів, а також таких загально наукових методів, як аналіз, порівняння, абстрагування, конкретизація, індукція та дедукція, спостереження.

РЕЗУЛЬТАТИ

В Україні розділом III Податкового кодексу України визначений податок на прибуток підприємств, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами. Відповідно до статті 135 Податкового кодексу України ставка цього податку становить 18 % [1]. Практично для кожної організації цей податок складає основну долю податкового навантаження, тому необхідно визначити оптимальний рівень податкової ставки з метою гармонізації податкового законодавства та побудови ефективної системи оподаткування. Для цього розглянемо особливості прибуткового оподаткування у зарубіжних країнах світу на прикладі США,

Канади, Великобританії, Німеччини, Японії, Іспанії, Франції та Австрії.

Фіскальна функція податку на прибуток поступається місцем регуляторній та стимуляційній, адже високі ставки податку демотивують інвесторів, які вносять значний вклад у загальний обсяг виробництва країни. Система оподаткування України виконує переважно фіскальну функцію, а стимулююча функція використовується недостатньо.

Якщо порівняти із Сполученими Штатами Америки, то там податок на прибуток корпорацій у 2016 році в доходах федерального бюджету займає третє місце. В Україні податок на прибуток підприємств посідає друге місце після ПДВ за значущістю у доходах державного бюджету.

Також до переваг оподаткування податку на прибуток в США можна віднести прогресивну ставку оподаткування. Тобто ставка на податку залежить від розміру оподаткованого прибутку корпорації (табл. 1).

Таблиця 1

Ставки податку на прибуток корпорацій в США [2]

Розмір прибутку, дол.США	Ставка податку
0-50000	15 %
50001-75000	7500 дол. США + 25 % над перевищенням
75001-100000	13750 дол. США + 34 % над перевищенням
100001-335000	22250 дол. США + 39 % над перевищенням
335001-10000000	113900 дол. США + 34 % над перевищенням
10000001-15000000	3400000 дол. США + 35 % над перевищенням
15000001-18330000	5150000 дол. США + 38 % над перевищенням
18330001 і більше	35 %

Малі та середні підприємства в США відіграють значну роль в створенні інновацій, розширенні виробництва та зростанні зайнятості. Тому вони є найбільш динамічним елементом приватного виробництва, і для них побудова шкали податкових ставок передбачає знижені ставки. Крім того, в США податок на прибуток корпорацій має велику кількість пільг. Застосовуються податкові пільги в рамках прискореної амортизації, пільги на інвестиції, на науково-дослідні роботи, діють податкові знижки, що стимулюють використання альтернативних видів енергії.

Отже, податок на прибуток підприємств в США допомагає уряду штату впливати на розвиток найбільш вигідних для даної території напрямів виробництва і послуг, на його економічну ситуацію. Тобто цей податок є і фіскальним важелем, і інструментом впливу уряду на економічні процеси.

На наш погляд, для стимулювання українських підприємств отримувати більше прибутку, не завадило б впровадження прогресивної ставки податку на прибуток в Україні. Адже, при застосування такої ставки, у розпорядженні організацій залишалось б більше вільних коштів, які можна було б, наприклад, використовувати на розширення виробництва. Для позитивного соціально-економічного ефекту можна було б ввести податкові пільги на використання альтернативних видів енергії. Адже, вагомим чинником для зростання внутрішнього

валового продукту, могло б стати саме виробництво енергії з екологічно чистих джерел.

У Німеччині для розвитку і вдалої діяльності підприємств важливу роль відіграє сприятливе податкове середовище. Корпоративний податок з прибутку стягується за єдиною загальнодержавною ставкою у розмірі 15% від оподаткованого прибутку корпорацій. Сплачувати корпоративний податок з прибутку зобов'язані всі німецькі корпорації, засновані у формі товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерного товариства, а також всі філії іноземних корпорацій у Німеччині. Надбавка на солідарність є єдиним і фіксованим загальнодержавним компонентом оподаткування компаній. Ця надбавка становить 5,5% від нарахованої суми корпоративного податку з прибутку. Таким чином, надбавка на солідарність вимагає сплати ще 5,5% від корпоративного податку з прибутку, що в цілому дорівнює 0,825% оподаткованого прибутку [3]. Податкові пільги, які використовуються в нових землях Німеччини, мають три головні види: спеціальні норми амортизаційних відрахувань; створення резервів прибутку, який не оподатковується; інвестиційні надбавки, що надаються податковим відомствам.

Характерною перевагою оподаткування податком на прибуток підприємств, що, на наш погляд, могла би бути використана Україною є звільнення від оподаткування багатьох резервних фондів. Наприклад для:

- 1) резервів, що формуються з метою покриття ймовірних майбутніх витрат та втрат;
- 2) для засобів, отриманих компанією в результаті зміни оціночної вартості її майна;
- 3) для компенсації інфляційного росту цін на матеріали, енергію;
- 4) для прибутку, що надійшов від реалізації майна підприємства.

Для українських підприємств було б вигідне впровадження такого досвіду, адже зростання відрахувань в резервні фонди могло б привести до збільшення прибутку, який можна було використати на інноваційні проекти і розширення виробництв, а також до зменшення розмірів оподаткованого прибутку. А для непередбачуваних ситуацій у виробничій діяльності страховкою були б створені фонди [4, с. 111].

Серед позитивного досвіду Німеччини в оподаткування прибутку корпорацій можна також виділити [5]:

- 1) збільшення сфери застосування спеціального порядку нарахування податкової амортизації;
- 2) зростання норми амортизаційних відрахувань для рухомих основних фондів;
- 3) застосування 20% списання вартості майна в перший рік його експлуатації.

- 4) надання можливості будь-якою компанією при амортизації рухомого майна методу зменшеного залишку (норма амортизації – 25%).

Таким чином, через таку політику амортизації, для німецьких підприємств з'являється стимул поштовх для створення нових підприємств щороку.

Далі розглянемо особливості прибуткового оподаткування підприємств Великобританії. Частка податків на прибуток з компаній складає близько 20% доходів державного бюджету. Перелік платників податків включає корпоративні організації та некомерційні асоціації, що є великим плюсом в податковому праві. В Україні такий перелік відсутній.

Також велике значення має відношення територіальній належності корпорації країні. Адже, компанії, що створені в країні, завжди є його резидентами. Інші компанії вважаються резидентами, якщо їх центральне управління відбувається в Великобританії. Винятком є лише ті корпорації, які за зовнішньоекономічною згодою між Великобританією та іншою країною сплачують податки не в Об'єднаному Королівстві. Таким чином, присікається подвійне оподаткування [6].

Ставки корпоративного податку є диференційованими і розподіляються за величиною прибутку (табл. 2).

Таблиця 2

Ставки корпоративного податку Великобританії [7]

Розмір прибутку, фунтів стерлінгів	Ставка податку	
	Корпорації	Корпорації з нафтовими розробками
0-300000	20%	19%
301000 і більше	21%	30%

Отже, можна зробити висновок, що в Україні менш роздроблене та деталізоване оподаткування прибутку підприємств, ніж у Великобританії. Також відмінними є перелік платників податків та різноманітні погляди на принципи територіальної належності суб'єктів оподаткування.

Світовим лідером по залученню іноземних інвестицій в економіку протягом декількох років є Китайська Народна Республіка. Інвестиційно-орієнтована податкова політика, в основі якої знаходяться заходи податкового стимулювання є дуже важливою. Для підприємств, що випускають товари, напівфабрикати та інноваційну продукцію та передбачають працювати не менше 10 років в Китаї діють заходи, що дозволяють не сплачувати податок на прибуток протягом 2 років з моменту отримання першого прибутку, а потім протягом наступних 3 років їхній оподаткований прибуток підлягає зменшенню на 50%. Такі заходи дали змогу збільшити іноземні інвестиції в Китай. Так, іноземному інвестору може бути повернуто до 40% суми сплаченого податку на прибуток з реінвестованих сум, якщо він здійснить реінвестування протягом 5 років після отримання даної податкової пільги. При цьому платник податку має право реінвестувати прибуток у році його отримання або для цілей акумулювання фінансових коштів створити фонд майбутніх інвестицій. В разі, якщо іноземний інвестор реінвестував прибуток в

експортно-орієнтовані або технологічно-інноваційне виробництво, він має право на повне відшкодування сум податку на прибуток сплаченого раніше у відношенні реінвестованих сум [8].

Саме тому заходи направлені на реінвестування отриманого прибутку в розвиток існуючого або нового виробництва не були б зайвими і для України. Це б дало покращення податкового середовища та умов для створення нових підприємств, що, в свою чергу, сприяло б збільшенню робочих місць та не спричинило б відплив капіталу за кордон, тобто реінвестований прибуток залишався б в межах країни.

Крім того, в податковій системі Китаю є можливість амортизації підготовчих витрат, пов'язаних з організацією нової юридичної особи або створенням бізнесу (протягом 5 років з початку діяльності). В Україні такі витрати не можуть бути списані на витрати, а повністю покриваються за рахунок чистого прибутку або власних коштів власників. Використання аналогічної норми в українській практиці призвело б до підвищення підприємницької активності.

Податок на прибуток підприємств в Японії називається корпоративним податком. В національний, префектурний та муніципальний бюджети цей податок формує найбільш значний обсяг надходжень. Національна ставка податку складає 33,06 %, префектурна 5 % від національної (1,65% від прибутку),

муніципальна – 12,3 % від національної (4,06 % від прибутку). Загальна ставка складає близько 40 % прибутку компанії [9, с. 42].

Для корпорацій малого бізнесу існує широка система пільг. Компанії з капіталом менше 100 млн. ієн і річним доходом менше 8 млн. ієн сплачують корпоративний податок за ставкою 28 % [9, с. 42]. Порівнюючи величину податкової ставки податку на прибуток корпорацій у Японії з податковою ставкою щодо оподаткування прибутку юридичних осіб в Україні, можна перекоонатися, що податкове навантаження на японських платників податків в рази вище. Також ми бачимо, що в Японії має місце бути прогресивне оподаткування, а в Україні – тверда ставка податку на прибуток.

У Іспанії податок на прибуток корпорацій стягується з юридичних осіб: резидентів і нерезидентів, що одержують доходи від капіталу чи від підприємства, що знаходиться а іспанській території. Його стандартна ставка складає 25 %. Практикується система відрахувань, а також податкових пільг (наприклад, при інвестиціях в основний капітал надається знижка з податку на прибуток в розмірі 5 %) [10].

Загальна ставка податку на прибуток у Франції протягом останніх років становить 33,33%. При цьому існують пільги для малого і середнього бізнесу: для доходів до 38120 євро діє ставка 15%, доходи понад цієї суми розраховуються за стандартною ставкою. Великі компанії, навпаки, сплачують додатковий соціальний збір у розмірі 3,3% від середньої суми податку [10].

Від податку на прибуток повністю звільняються компанії, які займаються виробництвом, продажем або лізингом енергозберігаючого обладнання. Підприємства, які займаються науково-дослідницькою діяльністю, також мають певні пільги. Декларація за звітний подається підприємствами до 1 квітня. Протягом року компанією вносяться авансові платежі, які підсумовуються і на момент подання декларації перераховуються відповідно до фактичної чистим прибутком.

Підприємства, створені у різних організаційно-правових формах в Австрії сплачують податок на прибуток за стандартною ставкою в розмірі 25%. Періодом для нарахування податку на прибуток підприємств є рік. У разі відображення збитків у діяльності підприємства в податковому році, може застосовуватися мінімальний рівень сплати податку, що становить 1750 євро для товариств з обмеженою відповідальністю та 3500 євро для акціонерних товариств. Новостворені товариства з обмеженою відповідальністю підлягають сплаті мінімального податкового платежу в розмірі 500 євро в перші 5 років діяльності, 1000 євро упродовж наступних 5 років [10].

В Австрії відсутній окремий податок на приріст капіталу, оскільки дохід, що визнається приростом капіталу за місцевим законодавством оподатковується за стандартною ставкою податку на прибуток. База для оподаткування може утворитися у разі продажу часток в компаніях або реорганізації підприємства.

В Україні зовсім інша ситуація. Нині, українські підприємства не зацікавлені в збільшенні до максимуму податкового прибутку в обліку, а навпаки, прагнуть до формування збитку, бо у них є змога перенести отриманий збиток на майбутнє, адже в цілях оподаткування приймаються будь-які економічно виправдані і документально підтвержені витрати, пов'язані з отриманням доходів. Через це сплата мінімального прибутку могла б дати стимул платникам податку бути прибутковими компаніями, бо вони мали б обов'язок сплачувати певну суму податку незалежно від кінцевих результатів своєї діяльності.

Отже, можна дійти висновку, що дуже важливе значення у вдосконаленні системи оподаткування мають різні чинники, а саме національні, культурні і психологічні. Кожна із розглянутих країн, розробила певну сукупність заходів для створення умов для ведення підприємницької діяльності для нових і для існуючих підприємств, що знайшло відображення в механізмі податку на прибуток юридичних осіб. Через те, що у всіх країнах різні економіки і різні менталітети, Україні потрібна саме така система оподаткування, яка б найточніше відповідала економічним та соціальним реаліям нашої держави.

ВИСНОВКИ

Здійснивши порівняльний аналіз, можна відмітити, що прогресивне оподаткування має місце і використовується у більшості країн світу, тоді, коли в Україні застосовується саме пропорційна система оподаткування. Можна припустити, що це і спричиняє неефективне надходження податкових доходів до бюджету, яке, в свою чергу, серйозно на соціально-економічний розвиток в цілому. Також слід зазначити, що на відміну від вітчизняної практики, механізм оподаткування прибутку підприємств у світовій практиці активно використовується для регулювання соціально-економічних процесів.

Таким чином, вдосконалення оподаткування прибутку юридичних осіб в Україні повинне враховувати світовий досвід та особливості вітчизняної економіки. У країн з розвинутою економікою та ефективною податковою системою податок стимулює зростання виробництва та підвищення продуктивності праці. Тому реформування системи оподаткування прибутку України повинно спиратися тільки на відтворювальний принцип. Цьому будуть сприяти запровадження диференційованих ставок податку та звільнення від оподаткування тієї частини прибутку, яка інвестується у виробництво. Тобто, кожна програма податкового стимулювання має мати значні обсяги фінансування, щоб впливати на інвестиційні рішення. При цьому, чіткий цільовий профіль дозволить концентрувати кошти там, де вони будуть здатні призвести до найбільшого ефекту. Заохочення малих компаній до бажання мати ресурси можна досягти саме через податковий тягар, а простота існування та дії податкової системи забезпечить розуміння програми податкового стимулювання, оскільки поєднання інтересів держави і виробника буде ефективним тоді, коли діє комплексна єдина чинна система податкових регуляторів економіки, що

формує мету і вибір стратегії, методи і засоби господарської діяльності кожного підприємства.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Податкові системи зарубіжних країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/9879/ekonomika/sotsialni_podatki.
3. Корпоративний податок у Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kaiser-estate.ru/nalogi-na-nedvigimost-germanii-korporativnoe-nalooblagenie.html>.
4. Шувалова Е.Б. Налоговые системы зарубежных стран: учебно-практическое пособие / Е.Б. Шувалова, В.В. Климовицкий, А.М. Пузин. – М.: Изд. центр ЕАОИ, 2010. – 134 с.
5. Зарубіжний досвід справляння податку на прибуток підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/15585/1/82.pdf>.
6. Гончаренко И. А. Сравнительное налоговое право: учебно-методический комплекс. – М.: МГИМО (У), каф. административного и финансового права, 2015. – 568 с.
7. Оподаткування корпорацій у Великобританії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fbs-tax.com/nalogooblozhenie-kompanij-v-velikobr/>.
8. Реалізація регулюючої функції податку на прибуток в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3831/1/Реалізація_регулюючої_функції_податку_на_прибуток_в_Україні.pdf.
9. Антонова О.В. Налоговые системы зарубежных стран: навчально-методичний посібник / О.В. Антонова. – Х.: 2016. – 130 с.
10. Ставки корпоративного податку в зарубіжних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://closeurope.com/nalogi-v-zarubegnuh-stranah/>.